

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ
КАФЕДРА ЮНЕСКО
«ДУХОВНО-КУЛЬТУРНІ ЦІННОСТІ ВИХОВАННЯ ТА ОСВІТИ»**

**ДУХОВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ:
методологія, теорія і практика**

Збірник наукових праць

Випуск 2 (101)

Частина 1

**Сєверодонецьк
2021**

Рекомендовано Вченою радою Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля (протокол № 2 від 28.09.2021 р.)

Редакційна колегія

Шевченко Г.П. – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор науково-дослідного Інституту духовного розвитку людини, завідувач кафедри ЮНЕСКО «Духовно-культурні цінності виховання та освіти», завідувач кафедри педагогіки, м. Северодонецьк (**головний редактор**); **Алфімов В.М.** – доктор педагогічних наук, професор, м. Северодонецьк (**заступник головного редактора**); **Зеленов Є.А.** – доктор педагогічних наук, професор, м. Северодонецьк; **Бех І.Д.** – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України, м. Київ; **Філіпчук Г.Г.** – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, м. Київ; **Миропольська Н.Є.** – доктор педагогічних наук, професор, м. Київ; **Пелех Ю.В.** – доктор педагогічних наук, професор, м. Рівне; **Помиткін Е.О.** – доктор психологічних наук, професор, м. Київ; **Сватко Ю.І.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри ЮНЕСКО «Права людини, мир, демократія, толерантність та міжнародне взаєморозуміння», м. Київ; **Базалук О.О.** – доктор філософських наук, професор, м. Київ; **Тюріна Т.Г.** – доктор педагогічних наук, доцент, м. Львів; **Антоненко Т.Л.** – доктор психологічних наук, професор, м. Северодонецьк; **Чурсін М.М.** – доктор педагогічних наук, доцент, м. Северодонецьк; **Ернст Вагнер** – доктор філософії, координатор кафедри ЮНЕСКО «Мистецтво і культура в освіті», м. Ерланген-Нюрнберг, Німеччина; **Галена Іванова** – доктор педагогічних наук, доцент, м. Пловдив, Болгарія; **Анна Клим-Климашевська** – доктор педагогічних наук, професор, м. Седльце, Польща; **Леслі Джон Френсіс** – доктор філософії, доктор літератури, доктор богослов'я, член колегії вчителів, член Британського психологічного товариства, м. Ковентрі, Великобританія; **Крістофер А. Льюїс** – доктор філософії, професор, м. Лідс, Великобританія; **Джон Вейн Фішер** – доктор педагогічних наук, професор, Австралія; **Д. Пол Шафер** – магістр мистецтв, доцент, директор проекту Світова культура, м. Маркхем, Канада; **Рашидова С.С.** – кандидат педагогічних наук, доцент, м. Северодонецьк (**відповідальний редактор**).

Збірник наукових праць «Духовність особистості: методологія, теорія і практика» внесено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 02.07.2020 № 886, кат. Б).

Журнал включено до Міжнародної бази даних Ulrich's Periodical Directory (2013 р.), повнотекстової бази даних Open Academic Journals Index (2014 р., СГІІ ОАЖІ – 0,350), Google Scholar (2014 р., h-індекс 2020 – 15), Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (2008 р.), Міжнародної наукометричної бази даних Index Copernicus International (ICI 2019 – 75.39).

Офіційний сайт збірника: <http://domtpsnu.snu.edu.ua/index.php/Domtp>

Додатковий сайт збірника: <http://www.domtp.turion.info>

Д85 **Духовність особистості: методологія, теорія і практика** : збірник наукових праць / Гол. редактор Г. П. Шевченко. – Вип. 2 (101), Ч.1. – Северодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2021. – 308 с.

У збірнику висвітлюються актуальні питання методології, теорії й практики розвитку духовної культури особистості в сучасних соціокультурних умовах.

Матеріали збірника можуть бути використані науковцями в галузі педагогіки та психології духовності, аспірантами, педагогами-практиками.

Статті прорецензовано членами редакційної колегії.

УДК 378:7]:81'373.612.2

DOI: https://doi.org/10.33216/2220-6310-2021-101-2_1-127-136

МЕТАФОРИЗАЦІЯ ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ У ВИЩІЙ МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ

О. М. Олексюк

ORCID 0000-0002-7785-1239

У статті обґрунтовано авторський підхід до проблеми метафоризації постнекласичного освітнього процесу у вищій школі. Опора на метафору стає альтернативною традиційній педагогіці з метою її переорієнтації на людиноцентрованість.

Метафоризація освітнього процесу має безпосереднє відношення до механізму мислення: вона є його невід'ємною частиною. Метафора розглядається як частина когнітивних процесів, що уможливорює шлях від сприйняття художнього образу до формування концепту.

Підкреслено, що метафора дає змогу позитивно оцінювати організацію освітнього процесу. Метафоричне мислення розглядається як мислення на основі руху від конкретних об'єктів до розуміння ціннісних ідей та їх асоціативних зв'язків.

У статті наведені приклади завдань, пов'язаних з діагностикою та розвитком ціннісних орієнтацій студентів закладів вищої мистецької освіти. На основі аналізу сценарію сторітелінгу «Ми вдвох однією журились журбою, і щастям раділи одним...» показані можливості апробації метафори у змісті мистецької освіти. Аналіз виконаних завдань засвідчують факт доцільності переорієнтації освітнього процесу, організованого в дусі постнекласичної педагогіки. У здійсненні проекту, що охоплює різні види мистецької діяльності, залучені інтелектуальні та творчі сили викладачів і студентів. Зазначено, що, керуючись нелінійною логікою, ми отримуємо головний продукт творчості студента – його особистість, з якою здійснюється перехід від образу до концепту (образ-метафора-символ-концепт).

Ключові слова: метафоризація, освітній процес, мистецьке мислення у вищій освіті.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Опора на метафору в освітньому дискурсі розглядається нами як альтернатива традиційній педагогіці, що ґрунтується на заучуванні термінів та їх визначень з метою

застосування у розв'язанні освітніх завдань. Теоретичний аналіз феномена метафори дає змогу розглядати її з онтологічних позицій як спосіб мислення, характерний для різних сфер життя, як фундаментальну форму прояву об'єктивності в межах мисленнєвої діяльності.

У цьому контексті метафоризація є однією з найважливіших механізмів художнього (комплементарного) мислення, і зокрема – педагога. Метафора є важливою фундаментальною умовою функціонування педагогічного дискурсу як мовної поведінки суб'єктів педагогічної взаємодії в освітньому процесі. Виходячи з того, що людина, поряд з проявом своїх думок за допомогою метафор, використовуючи їх естетичний потенціал, ще і мислить метафорами, пізнаючи з їх допомогою світ, в якому живе, передаючи нащадкам досвід людства, – метафори, в тому числі, виявляються певним чином індикаторами стану освітньої системи. Саме метафора часто обумовлює перехід до нових знань, розширює освоєний людиною семантичний простір, виступає інструментом змістової передачі і обміну особистісним досвідом.

Вищевикладене дає підстави стверджувати доцільність використання ідей метафоризації духовного розвитку особистості у вищій мистецькій освіті.

Враховуючи, що метафора є художньою конструкцією: літературна, музична, мовна, пластична та ін., – в педагогічному дискурсі метафорою можуть бути художні твори всіх жанрів (музичні твори, живопис, казки, вірші, притчі, легенди та ін.).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Аналіз численних наукових праць досліджуваного періоду і сучасності свідчить про те, що проблеми метафоризації духовного розвитку особистості у вищій мистецькій освіті розроблялися фрагментарно. Таємниця метафори привертала увагу багатьох дослідників – від Аристотеля до Гегеля, а надалі до Е. Кассіра, Х. Ортегі-і-Гассета та багатьох інших. Про метафору написано багато робіт. Про неї говорили не тільки вчені, а і самі її творці – письменники, поети, художники, кінематографи.

Теорію метафори вивчали Е. Кассіра, Р. Якобсон, А. Річардс, М. Блек, Дж. Серль, А. Вербіцька, А. Ортоні, Дж. Лакофф, Н. Гудмен та ін.

У концепції О. Ситнікової (2021) сукупність та компліментарність спільних і образних форм мислення та відповідних їм об'єктивних вимог, необхідних для тої чи іншої сфери пізнання і практичної діяльності, – суть **художнього методу**.

Образ людини майбутнього завжди знаходився і нині перебуває в центрі уваги зарубіжних і вітчизняних учених. Зарубіжні філософи

М. Гайдеггер, Д. Деррида, Ж. Делез, М. Фуко та психологи Ж. Годфруа, А. Маслоу, К. Роджерс представляли образ такої людини як цілеспрямовану з багатим внутрішнім світом духовну особистість, яка знаходиться у пошуках смислу життя.

Вітчизняні вчені Г. Кремень, П. Саух, Г. Шевченко, О. Сухомлинська та ін., розглядаючи різні аспекти розвитку особистості в українському вимірі культури, звертали увагу читачів на метафоричний світогляд.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. На сьогодні постає питання про необхідність метафоризації духовного розвитку особистості у вищій мистецькій освіті. Таким чином, використання метафоризації у педагогічному дискурсі дає змогу:

- активізувати творчі здібності суб'єктів взаємодії, долаючи існуючі стереотипи, які, можливо, уже сформувалися при невдалих спробах вирішити проблему на практиці;

- переключити увагу учасників педагогічної взаємодії з бачення перепон до бачення можливостей.

Мета статті – розкриття сутності, змісту та специфіки застосування метафоризації духовного розвитку особистості у вищій мистецькій освіті.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Ураховуючи широкий функціональний спектр метафори і її багатофункціональності, функціонування метафори в педагогічному дискурсі як комунікативної дії є досить складним феноменом. Будучи універсальним феноменом, метафора моделює, класифікує та інтерпретує і саму людину, і світ, і спільноту.

Нова педагогічна реальність, у якій дедалі більшого значення набуває особистісна позиція, суб'єктивність і активна самостійна діяльність у ситуаціях самопроєктування і самореалізації потребує нових наукових підходів. Перетворення свідомості людини загалом та індивідуальної свідомості зокрема у визначальний чинник суспільного життя об'єктивно веде до використання гуманістичного підходу, який, на відміну від гносеологічного, акцентує увагу не на зовнішніх проявах людини, а на розумінні її внутрішніх станів. Йдеться про способи проникнення у феноменологічні глибини свідомості, занурення в ментальні структури буття.

У цьому контексті особливої актуальності набуває феномен метафора, яка включає у свою структуру світорозуміння, світосприйняття і світовідчуття, що в сукупності формують метафоричне світобачення особистості. У сучасній науці, як вважають учені, ставлення до метафори змінюється, оскільки це стосується фундаментальних питань людства, які не можуть обійтися тільки «сухими» фактами.

У концепції П. Сауха (2019) підкреслено, що сконструювати нову матрицю ціннісно-моральних орієнтирів освіти можна лише на життєдайній платформі гуманітарної парадигми. Автор, зокрема, зазначає: «Гуманітарна парадигма – це парадигма цінності пізнання, яка виступає основою генетичної пов'язаності знань, умінь, компетентностей, моральних імперативів та життєвих цінностей, що в сукупності сприяють індивідуальному розвитку й соціалізації людини. Її центром виступають суб'єкт-суб'єктні відношення, що на практиці означає ціннісно-смыслову рівність того, хто навчає, і того, хто навчається, як у визначенні цілей, так і змісту та форм педагогічного процесу. Тут точкою відліку стає людина та її дух у часі та просторі відносно самої себе, динаміка й механізми самореалізації, саморозвитку, саморегуляції, самовиховання, самозахисту тощо. Вінцем цього руху має стати *мудрість*, яка вписує знання в дискурс загального сенсу буття, його духовно-моральних імперативів та гідності людського життя» (с. 77). П. Саух (2019) наголошує на тому, що у контексті імплементації вимог гуманітарної парадигми сучасна освіта має вирішити три найважливіших блоки проблем: *перший блок* пов'язаний із розбалансованістю освітнього процесу й нагальною потребою його гармонізації; *другий блок* пов'язаний з розширенням та збагаченням світоглядної складової освіти; *третій блок* досліджує проблеми, пов'язані з фундаментом реконструкції змісту освіти – переходом від школи знань до школи розуміння (с. 77-86).

Нам імпонує теорія О. Фрейденберг (2008), суміжна з поглядами Е. Касірера про формування понять із міфологічних образів: «Різниця між образом і поняттям – це різниця між конкретним і довільним мисленням», – так представлялись етапи розвитку мислення, а метафора у цій системі була «естафетною палицею». І ще одна її думка: «Образ перестає прагнути до точності переданого, але ставить головним кута інтерпретаційний зміст – метафору». Відповідно, вихідним пунктом розвитку мислення стає міф чи ритуал, який втілює у предметних образах знання людей про світ. Поступово він перестає сприйматися буквально, що стає точною відліку появи метафоричного мислення; потім людина абстрагується від першопочаткової предметності образу і образ стає поняттям.

Метафори здійснюють непряму взаємодію і при сприйнятті тексту вони призводять до розуміння змісту за допомогою направленості на об'єкти, характеристики і фігури, з якими здійснюється порівняння. Ми виходимо із того, що метафора в педагогічному дискурсі застосовується для визначення семантики об'єкту за допомогою художньої конструкції.

Здатність створювати нові образи, синтезувати і творчо перевтілювати їх у свої враження є особливістю дитячої і художньої свідомості. Гра

метафорами – перенесення ознак одного предмету на інший, поєднання, здавалося б, несумісного, створює нове уявлення, новий образ, більш яскравий і виразний. Музикознавцями в процесі досліджень постійно виявлялись схожість та ідентичність прийомів художнього перевтілення метафор, гіпербол, гротеска та ін.

У педагогічному дискурсі «виходи в музику» також можливі. Музичні метафори у педагогічному дискурсі можуть втілюватися у інтонування (по співкахми) самим педагогом відомих мотивів із музичних інструментальних творів, за якими закріплені стійкі семантичні аналогії: «так доля стукає у двері» (Симфонія №5 Л. В. Бетховена та ін.). Музикознавці свідчать, що за допомогою сприймання музики у свідомості слухачів формується семантичний тезаурус, який включає у себе складний і досить мінливий комплекс музичних уявлень.

Навчання інтонаційних енгам найбільше сприяють високохудожні зразки музичного мистецтва, які, створюючи в уяві людини *еталони Краси*, є і провідниками пам'яті, і оціночними ознаками, і нормами суджень.

Так, метафора, у широкому розумінні значення, є образним проявом поняття, перенесення важливих при знаків предмету на індивідуальні феномени шляхом виявлення схожості чи відмінності. Але головне полягає в тому, що в метафорі є і образ, і понятійно-семантичний зміст. Відомо, що в основі метафоризації лежать асоціації. Основна частина асоціацій передається у спадок разом з культурним досвідом минулих поколінь у людській свідомості і є вродженою, а набута частина знаходиться у ході освоєння навколишнього світу, духовної та інтелектуальної роботи протягом всього людського життя. Отже, існуючий фонд асоціацій у нашій свідомості постійно оновлюється і доповнюється у процесі пізнання навколишнього світу. Відбувається це саме завдяки художньому методу, одним із прийомів якого є створення метафор як художніх конструкцій. Здатність метафори формувати нові поняття за допомогою асоціативного механізму відмічає В. Телія. На її думку, метафора «здатна служити засобом отримання нового знання, створюючи потужне асоціативне поле» (Ситнікова, 2021, с. 46).

Мистецтво завжди було пронизане алегоріями і метафорами, тобто перенесенням ознак одного феномену чи предмету на інші. Алегорія як іносказання розглядається часто як поширена, розвинена метафора чи як цілий ряд образів, які об'єднані у єдине замкнуте ціле, внаслідок чого виявляється найбільш тісна взаємодія з метафорою.

На думку автора однієї із найбільш впливових теорій розвитку науки Т. Куна: «Вчені...ніколи не заучують поняття, закони і теорії абстрактно і не вважають це самоціллю. Ні вчений, ні дилетант не привчені бачити світ

частково чи по пунктах» (Кун, 2001, с. 77). Але саме звернення до такої нелінійної форми, як метафора, дозволяє не ділити, а синтезувати навчальний процес, вибудовувати не фрагментарну, а цілісну картину світу.

Очевидно, що для педагога важлива така професійна компетентність як оволодіння метафоричною мовою в цілях вирішення делікатних педагогічних задач з позиції педагогічного такту. Внаслідок метафоричного переосмислення часто утворюються фразеологізми. Вони відображають національну специфіку мови, його ментальність і самобутність. У фразеології закарбований історичний досвід народу. В. Сухомлинський писав: «Слово має налаштувати чуйні струни серця... Пояснення... має нести в собі щось поетичне, щось таке, що наближувало б слово до музики» (Ситнікова, 2021, с. 47).

Яскравим прикладом упровадження метафоризації в освітній процес Київського університету імені Бориса Грінченка є проведений сторітелінг під назвою «Ми вдвох однією журились журбою, і щастям раділи одним». Ця стрічка узята з віршів Бориса Грінченка, присвячених своїй дружині, і розкриває сутність проведеного заходу – лінія кохання у житті та творчості Б. Грінченка. У процесі проведення сторітелінгу глядачам відкривається нова сторона такої значимої для університету постаті, а разом з тим – і особистість його коханої жінки, Марії Грінченко. Упродовж заходу було розказано про знайомство молодих людей, їхні відносини, драматичні моменти і безмежне кохання. Студенти Інституту мистецтв читали вірші, які Борис та Марія Грінченки писали один одному, а ведуча розповідала про ті епізоди життя подружжя, у які їх було створено. Другою частиною заходу була постановка фрагментів опери «На русалчин Великдень» на казку Б. Грінченка композиторів М. Леонтовича та М. Скорика, у якій відкриваються та оживають образи кохання.

Спостереження показують, що в своїй професійній діяльності викладачу потрібно не тільки відчувати на собі різні емоційні взаємодії, але і самому створювати їх. Він має вміти викликати творче самопочуття студентів, вміти створювати особливу, сприятливу тому атмосферу в групі. В цьому сенсі ця його робота близька роботі режисера з акторами в процесі репетицій.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, актуальність та значущість феномену метафоризації, його духовного потенціалу проявляється в тому, що у процесі освоєння явищ культури творів мистецтва у свідомості створюється образ світу (світорозуміння, світосприйняття та світовідчуття), що в сукупності сприяє духовному розвитку особистості у вищій мистецькій освіті. Метафоризація у педагогічному дискурсі як художня конструкція забезпечує функціонування

важливого механізму людського мислення, культивуючи освіту метафоричного мислення і, як наслідок, формування художнього мислення суб'єктів педагогічного дискурсу і, зокрема, педагога, ключового суб'єкта педагогічної взаємодії на основі художнього методу.

До поданого визначення можемо додати те, що увага до поля культурних і ціннісних орієнтацій на рівні діагностики і оцінки – це частковість, що передбачає в цілому освітній процес, організований у душі неklasичної дидактики. Якщо ми, керувалися лінійною логікою, «даємо дітям знання», то в якості результату ми хочемо отримати репродукцію цих знань, а якщо нам більше імонує «педагогіка метафор», то нас, очевидно, має цікавити головний продукт творчості дитини – його особистість, з якою ми спільно ідемо по маршруту «предметний образ – метафора – символ – концепт».

Підсумовуючи, метафора має безпосереднє відношення до механізму мислення, будучи його невід'ємною, важливою частиною, і її невичерпність у мові свідчить саме про це. Також метафора – вагома частина когнітивних процесів; пройти шлях від сприйняття предметного образу до формування концепту, оминаючи етап метафоризації, неможливо.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі бачимо у створенні інноваційних технологій духовного розвитку особистості.

Література

1. Гадамер Х. Г. История понятий как философия. Актуальность прекрасного. Москва, 1991.
2. Кун Т. Структура научных революций. Москва, 2001.
3. Олексюк О. М. Развитие духовного потенциала личности у постнеклассичной мистецькій освіті: монографія. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2019, 268 с.
4. Олексюк О. М. Художня інтерпретація в контексті герменевтичного дискурсу. Виконавська інтерпретація та сучасний навчальний процес: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. (Луганськ, 15–16 березня 2012 р.). Луганськ : Вид-во ЛДІКМ. 340 с. С. 159–160.
5. Рудницька О. П. Світоглядна функція мистецтва. *Мистецтво та освіта*. 2001. № 3. С. 81–82.
6. Саух П. Ю. Від розбалансованості до синергії освітнього процесу: проблеми і перспективи. *Горизонт духовності виховання: колективна монографія / The Horizon of Spirituality of Education: collective monograph*. Уклали й підготували Йонас Кевішас та Олена М. Отич. Вільнюс : Žuvėdra, 2019. 584 с. С. 74-91.
7. Ситнікова О. В. Метафоризація у педагогічному дискурсі. *Педагогіка*. 2021. №3. С. 42-49.
8. Теория метафоры / сост. Н. Д. Арутюнова. Москва, 1990
9. Фрейденберг О. М. Миф и литература древности. Екатеринбург, 2008.

10. Шевченко Г. П. Цінності освітнього середовища як чинники культурного одухотворення суб'єктів педагогічної взаємодії. *Горизонт духовності виховання: колективна монографія / The Horizon of Spirituality of Education: collective monograph*. Уклали й підготували Йонас Кевішас та Олена М. Отич. Вільнюс: Žuvėdra, 2019. 584 с. С. 299-312.
11. Юнг Карл Густав. Феномен духа в искусстве и науке. Москва : Ренессанс, 1992. 320 с.
12. Uchyla-Zroski Jadwiga. Wartości edukacji muzycznej dzieci i młodzieży w perspektywie tradycji i współczesności. Uniwersytet Śląski w Katowicach, Wydział Artystyczny. Cieszyn, 2016. 168 p.
13. Schafer Paul D. Culture and Spirituality key to life and living in the Twenty-First Century, *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2003. *Bun. 1 (54)*. С. 3–21.
14. Paul Schafer D. Secrets of Culture. A New Road Book. Rocks Mills Press. 2015. 282 p.

References

1. Hadamer, Kh. (1991). *Istoria poniatii kak filisofia. Aktualnost prekrasnogo [History of Concepts as Philosophy. Relevance of Beautiful]*. Moscow (rus).
2. Kun, T. (2001). *Struktura nauchnykh revolutsii [Structure of Scientific Revolutions]*. Moscow (rus).
3. Oleksiuk, O. (2019). *Rozvytok dukhovnoho potentsialu osobystosti u postneklasychnii mystetskii osviti: monografia [Development of Spiritual Potential of Individual in Post-nonclassical Art Education: monograph]* (2d ed., reworked and added, 268). Kyiv: Kyiv B. Hrinchenko University (ukr).
4. Oleksiuk, O. (2012). *Khudozhnia interpretatsia v konteksti hermenevtychnoho dyskursu. Vykonavska interpretatsia ta suchasnyi navchalnyi protses: materialy IV Vseukr. nauk.-prakt. konf. [Artistic interpretation in the context of hermeneutic discourse. Performance interpretation and modern educational process: materials of the 4th Allukrainian Scientific and Practical Conference]*. Luhansk, March 15-16, 2012. Luhansk: Publishinh House of LDIKM (ukr).
5. Rudnytska, O. (2001). Svitohliadna funktsia mystetstva [Worldview Function of Art]. *Mystetstvo ta osvita*, 3, 81–82 (ukr).
6. Saukh, P. (2019). Vid rozbalansovanosti do synerhii osvithnioho protsesu: pr oblem i perspektyvy [From Imbalance to Synergy of Educational Process: Problems and Prospects]. In Yo. Kevishas, & O. M. Otych. *Horyzont dukhovnosti vykhovannia: kolektyvna monohrafia*, 74-91. Vilnius: Žuvėdra (ukr).
7. Sytnikova, O. (2021). Metaforizatsia u pedahohichnomu dyskursi. [Metaphorization in Pedagogical Discourse]. *Pedahohika*, 3, 42-49 (ukr).
8. Arutiunova, N. (1990). *Teoria metafory [Theory of Metaphor]*. Moscow (rus).
9. Freidenberh, O. (2008). Mif I literatura drevnosti. [Myth and Literature of Antiquity]. Yekaterinburg (rus).
10. Shevchenko, G. (2019). Tsinnosti osvithnioho seredovyscha yak chynnyku kulturnoho odukhotvorennia subiektiv pedahohichnoi vzaemodii [Values of Educational

- Environment as Factors of Cultural Spiritualization of Subjects of Pedagogical Interaction]. In Yo. Kevishas, & O. M. Otych. *Horyzont dukhovnosti vykhovannia: kolektyvna monohrafia*, 299-312. Vilnius: Žuvėdra (ukr).
11. Jung, C. G. (1992). *Fenomen dukkha v iskusstve i nauke [The Phenomenon of Spirit in Art and Science]*, 320. Moscow: Renessans (rus).
  12. Uchyla-Zroski, Jadwiga (2016). *Wartosci educacji muzycznej dzieci i mlodziezy w perspektywie tradycji i wspolczesnosci [The value of music education for children and young people in the perspective of tradition and the present]*, 168. Uniwersytet Slaski w Katowicach. Cieszyn: Wydział Artystyczny (pol).
  13. Schafer, D. Paul (2003). Culture and Spirituality Key to Life and Living in Twenty-First Century. *Spirituality of Personality: Methodology, Theory and Practice*, 1 (54), 3–21 (eng).
  14. Schafer, D. Paul (2015). *Secrets of Culture*, 282. A New Road Book. Rocks Mills Press (eng).

МЕТАФОРИЗАЦИЯ ДУХОВНОГО РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ В ВЫСШЕМ ХУДОЖЕСТВЕННОМ ОБРАЗОВАНИИ

О. Н. Олексюк

В статье обоснован авторский подход к проблеме метафоризации постнеклассического образовательного процесса в высшей школе. Опора на метафору становится альтернативой традиционной педагогике с целью ее переориентации на человекоцентричность. Метафоризация образовательного процесса имеет непосредственное отношение к механизму мышления: она является его неотъемлемой частью. Метафора рассматривается как часть когнитивных процессов, что делает возможным путь от восприятия художественного образа к формированию концепта. Подчеркнуто, что метафора позволяет положительно оценивать организацию образовательного процесса. Метафорическое мышление рассматривается как мышление на основе движения от конкретных объектов к пониманию ценностных идей и их ассоциативных связей.

В статье приведены примеры задач, связанных с диагностикой и развитием ценностных ориентаций студентов учреждений высшего художественного образования. На основе анализа сценария сторителлинга «Мы вдвоем одной сокрушались печалью, и счастьем радовались одному ...» показаны возможности апробации метафоры в смысле художественного образования. Анализ выполненных задач удостоверяет факт целесообразности переориентации образовательного процесса, организованного в духе постнеклассической педагогики. В осуществлении проекта, охватывающего различные виды художественной деятельности, привлечены интеллектуальные и творческие силы преподавателей и студентов. Отмечено, что, руководствуясь нелинейной логикой, мы получаем главный продукт творчества студента – его личность, с которой осуществляется переход от образа к концепту (образ-метафора-символ-концепт).

Ключевые слова: метафоризация, образовательный процесс, художественное мышление в высшем образовании.

METAPHORIZATION OF PERSONALITY'S SPIRITUAL DEVELOPMENT IN HIGHER ART EDUCATION**O. M. Oleksiuk**

The author's approach to the problem of metaphorization of post-nonclassical educational process in higher school is substantiated in the article. Reliance on metaphor is becoming an alternative to traditional pedagogy in order to reorient it to human focus.

The metaphorization of the educational process is directly related to the mechanism of thinking: it is an integral part of it. Metaphor is considered as a part of the cognitive processes that enables the path from the perception of the artistic image to the formation of the concept.

It is emphasized that the metaphor allows assess positively the organization of the educational process. Metaphorical thinking is seen as thinking based on the movement from specific objects to the understanding of value-based ideas and their associative connections.

The article provides examples of tasks related to the diagnostics and development of value-based orientations of students of higher art institutions. Based on the analysis of the storytelling scenario "We both mourned with the same sorrow, and both rejoiced with the same happiness..." the possibilities of approbation of the metaphor in the content of art education are shown. The analysis of the performed tasks testifies to the fact of expediency of reorientation of the educational process organized in the spirit of post-nonclassical pedagogy. The intellectual and creative forces of teachers and students are involved in the implementation of the project, which covers various types of artistic activity. It is noted that, guided by nonlinear logic, we get the main product of the student's work – his personality that enables transition from image to concept (image-metaphor-symbol-concept).

Key words: *Metaphorization, educational process, artistic thinking in higher education.*

Олексюк Ольга Николаївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри музикознавства та музичної освіти Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка (м. Київ, Україна). E-mail: o.oleksiuk@kubg.edu.ua

Олексюк Ольга Николаевна – доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой музыковедения и музыкального образования Института искусств Киевского университета имени Бориса Гринченко (г. Киев, Украина). E-mail: o.oleksiuk@kubg.edu.ua

Oleksiuk Olha Mykolaivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Musicology and Music Education, Institute of Arts, Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine). E-mail: o.oleksiuk@kubg.edu.ua